

Тэма 17. Алена Васілевіч (нарадзілася ў 1922 г.)

Старонкі жыцця А. Васілевіч паводле тэтралогіі «Пачакай, затрымайся» (1972). Сюжэтна-кампазіцыйныя асаблівасці. Паказ духоўнага станаўлення, фарміравання светапогляду Ганькі Гурыновіч. Увасабленне ў вобразе Ганькі тыповых рыс моладзі 1920–1930-х гадоў. Дасканаласць мастацкага адлюстравання тагачаснага жыцця. Асаблівасці стылю.

Пошукі свайго шляху ў літаратуры (аповесці «У прасторах жыцця», 1947; «Шляхі-дарогі», 1950). Аналітычнасць і псіхалагізм прозы А. Васілевіч: зборнікі апавяданняў «Заўтра ў школу» (1956) «Сябры» (1958), «Аповяданні» (1959), «Калінавая рукавічка» (1963), «Шурка Рэмзікаў» (1985).

Маральна-этычная праблематыка апавяданняў «Шурка Рэмзікаў», «Сябры», «Вернісаж», «Арфа» і інш. Тэма «чалавек і прырода» ў апавяданнях «Браты-артысты», «Геша», «Бабуліны кватаранты», «Калінавая рукавічка» і інш. Раскрыццё ўнутранага свету дзяцей. Сюжэтнасць і эмацыянальнасць апавяданняў.

Успаміны А. Васілевіч пра Я. Коласа, І. Мележа, Я. Маўра, М. Лынькова (кніга «Люблю, хвалююся – жыву», 1986).

Праблема «чалавек і прырода» ў апавяданнях Алены Васілевіч («Браты-артысты», «Геша», «Бабуліны кватаранты» і інш)

Пра любоў, беражлівыя адносіны чалавека да прыроды, пра імкненне аберагаць усё жывое гаворка ідзе і ў апавяданнях А. Васілевіч («Браты-артысты», «Геша», «Бабуліны кватаранты», «Цюлік», «Партызанка Кніга» і інш. Кожны твор А. Васілевіч, прысвечаны ўзаемаадносінам чалавека і прыроды, упісваецца ў надзённы клопат сённяшняга дня – праблему экалагічнага выхавання дзяцей.

«Браты-артысты» - гаворыцца пра тое, як ратавала 9-ці гадовая дзяўчынка маленькіх ягнят, што засталіся без маці, як яна карміла іх з лыжкі і аберагала ад холаду. І вось дзяўчынка ідзе каля школы, а за ёю весела і даверліва бягуць ягняtkі. Дзяўчынка шчавсліва, што ў яе ёсць такія сябры.

«Геша» - ў аснове апавядання гісторыя пра сяброўства дзяўчынкі Наты і гускі Гешы. Гэты твор пра дабрывню, якую спазнала ад людзей гуска Геша: гэта яны выратавалі яе, яшчэ маленькую, пакалечаную каршаком. Потым іншыя людзі купілі гуску, каб падсмажыць на свята, ды пашкадавалі, бо вельмі ласкавая была яна. А калі Геша знікла, яе шукалі ўсім дваром; падключыўся малады чалавек, якому і пашчаслівіла знайсці Гешу. Звароту Гешы больш за ўсіх радавалася маленькая Ната, з якой Геша асабліва пасябрала. Дзяўчынка і гуска нават навучыліся размаўляць і нават разумець адна адну.

«Бабуліны кватаранты» - звяртаецца ўвага на ўзаемаадносіны дарослых і дзяцей. Мясцовыя хлапчукі адразу пацягнуліся сэрцам да нічым не прыкметнага рыбака і паляўнічага, бабулінага кватаранта, які прыехаў на некалькі дзён у вёску. Быў ён негаворкім, а дзецям хацелася з ім гаварыць, у яго можна было пра ўсё спытацца і пра ўсё яму расказаць. З дзецьмі ён быў як з роўнымі, меў вельмі добрае сэрца. Бабуля купіла на

рынку прыгожага наравістага пеўня і хацела зварыць з яго крупнік. Бабулін кватарант адразу ўзяў пеуня пад сваю абарону і сказаў гаспадыні, што цяпер у яе будзе 2 кватаранты. З апавядання дзеці даведваюцца, што на сяброўства з чапалавекам здатны нават певень. Певень пачаў наведваць пакой кватаранта, потым, завёўшы куранят ў хляўчук ускокваў у адчыненае акно і, нібы кацяня, размяшчаўся на коўдры ў нагах кватаранта. Вельмі сумаваў пеўнік калі бабулін кватарант пакінуў вёску.

«Цюлік» - У ім з добрым веданнем іх характэрных рухаў прадстаўлены трое падрослых сабачанят і іх маці Шаўка. З гумарам, з выкарыстаннем трапных дэталей раскрыты тут адметнасць нораваў, звычак кожнага з іх. Спрыяюць гэтаму і мянушкі сабачанят – Жулік, Разбой, Цюлік.

«Партызанка Кніга» - у гады ВАВ у партызанскім атрадзе так назвалі маладую гнядую кабылу, на лбе якой была белая плямка, падобная да разгорнутай кнігі. Партызанкай яе назвалі таму, што Кніга ўмела ў залежнасці ад абставін маскіравацца, навучылася, калі трэба было, ляжаць нерухома, ці ступаць, як кот, нягучна, была адданай партызанскаму сяброўству ў самых складаных сітуацыях.

Мраральна-этычныя праблемы ў апавяданнях Алены Васілевіч («Шурка Рэмзікаў», «Сябры», «Маміна свята» і інш.)

Адной з першых у беларускай дзіцячай літаратуры А. Васілевіч узняла трывожную, выключна актуальную ў наш час праблему душэўнага сіроцтва дзяцей.

Апавяданне «Шурка Рэмзікаў» гаворыцца пра лёс хлопчыка, бацька якога добры, мужны чалавек, - загінуў у час ВАВ. Айчым Шуркі – п'яніца, жорстка збіваў яго. Адночы п'яны айчым ледзь не парваў фотакартку Шуркавага бацькі, з таго часу пачаліся найбольшыя пакуты чулай хлапечай душы. Шурка адчуваў сябе вельмі адзінокім, бо нават маці, заўсёды занятая працай, клопатамі пра малодшых дзяцей, не разумела, як пакутуе сын. Абыякавымі былі да лёсу гэтага падлетка настаўніца, школа. Шурка зрабіў адзін непрадуманый крок, затым другі... Але ж апавяданне прасякнута верай у чысціню дзіцячага сэрца. Вельмі важна правільна разабрацца ў матывах паводзін падлетка, высветліць прычыну яго дрэннага ўчынку, таму што нярэдка такі ўчынак вынік нявопытнасці. Пеўня з-за якога Шурка трапіў у міліцыю ён прадаваў, таму што думаў, што ён нічыжны. За выроччаныя грошы меркаваў купіць спінінг, пра які марыў. Свет душы падлетка складаны, своеасаблівы, ён толькі фарміруецца, таму патрабуе клопатлівай увагі, добразычлівай падтрымкі. Аднак у апавяданні сцвярджаецца, што падлетак абавязаны і сам змагацца за сябе, павінен выявіць сілу волі, настойлівасць, каб выйсці на шлях плённага, сумленнага жыцця. Шурка – герой не пазбаўлены прывабных, станоўчых рыс: ён шчыры, даверлівы, цікавы, вельмі ўважлівы да малодшых у іх сям'і дзяцей. Шурка не мірыцца з жорсткасцю, з тым становішчам, у якім апынуўся, і ўсё больш настойліва шукае выйсце з яго.

Апавяданне «Сябры» паказаны ўзаемаадносінны падлеткаў-

школьнікаў Лёні і Грышы чытачы падключаюцца да размовы пра сяброўства, задумваюцца над тым, якое яно, у чым яго сутнасць. Лёня і Грыша вучыліся ў адной школе, у адным класе, сядзелі за адной партай, жылі разам на кватэры. Іх здавалася і вадой не разальеш. Але нечакана іх узаемаадносіны ўскладніліся: не мог змірыцца выдатнік Грыша з тым, што ён лепшы вучань, за кантрольную па алгебры атрымаў добра, а Лёня выдатна. Пры ўсіх ён беспадстаўна з нядобрым пачуццём абвінаваціў Лёню ў тым, што той у яго спісаў, а потым, затаіўшы крыўду, Грыша кінуў Лёню калі яны ўжо прыцемкамі, у мяцеліцу і мароз ішлі са школы дадому. Нібы не пачуў Грыша просьбы Лёні хоць на хвіліначку спыніцца (у яго пасля пералому яшчэ балела нага). Аднак Грыша працягваў ісці. Лёня ледзь не загінуў: ён збіўся з дарогі, трапіў у незамерзлую багну. Бацька знайшоў заледзянелага сына. Хлопчык доўга хварэў. Грыша пакутліва перажываў свой ганебны ўчынак, здраду сябру і праяўленую жорсткасць. Праз гэтыя перажыванні ён прыйшоў да усведамлення таго, як павінен паводзіць сябе чалавек, тым больш сябар, у крытычны момант, як трэба даражыць сяброўствам. Хоць сорамна было Грышу, але ён усё ж адважыўся наведаць хворага Лёню, і той быў гэтаму шчыра рады. Яны засталіся сябрамі

Перапляценне гумарыстычнага і драматычнага ў апавяданнях Алены Васілевіч

У большасці апавяданняў, прызначаных дзецям, шмат гульняў, забаў, прыдумаў, мілых дзіцячых спрэчак. Сюжэты некаторых дзіцячых твораў падказаны прыгодамі і здарэннямі, што адбыліся з дзецьмі самой пісьменніцы. Гумарыстычнае апавяданне «Як я быў доктарам» напісана ад імя Вовы. Яго, як старэйшага, маці пакінула за галоўнага ды яшчэ даверыла яму ў пэўны час не забыцца закапаць хворай сястрычцы Наце альбуцыд у вочы. Усё ішло нармальна: Ната прызнала старшынства брата, нават згадзілася, каб Вова закапаў у яе вочы тыя кроплі. Каб пераканаць сястру, што лекі зусім няшкодныя, ён закапаў каплі і сабе ў вочы і толькі пасля гэтага зразумеў, чаму крычала ад болю Натка: ён пераблытаў лекі. Імгненна знік камандзірскі тон старэйшага брата, цяпер яны з Натай адчувалі адно і тое ж – жах! Дзеці думалі, што яны аслеплі. Вова і Ната былі так перапалоханы, што суседзі выклікалі «Хуткую дапамогу». Усё скончылася добра. Гумарыстычны змест твора не парушыўся, але памылка «доктара запомніцца чытачам і будзе для іх надзвычай карысным папярэджаннем.

Аповяданне «Арфа» - На калгасным прыгуменні шмат гадоў прастаяла старая арфа. Летам дзеці гулялі ў хованкі, Ігар схваўся ў арфе, калі яго знайшлі ён не мог вылезці. Суседзі распілілі і рассяклі арфу і ледзь выцягнулі Ігара. Бабка Марыля сказала, што старшыня калгаса зніме з бацькоў па 20 працадзён, ды і ў школе не пахваляць, як даведаюцца. Ігар вырашыў пайсці да старшыні калгаса. Ён раскажа ўсё, што здарылася сёння на калгасным прыгуменні. Старшыня адказаў, што калгасную маёмасць. Хоць і старую, ламаць не прадугледжана і сур'ёзна, гледзячы ў

вочы Ігара сказаў, так як у яго няма сваёй працоўнай кніжкі, значыць нечым іншым ён Ігар павінен сваю віну выкупіць, няхай і крыху пазней. Ігар сказаў, што калі вырасце, то вывучыцца на інжынера, дык зробія яшчэ лепшую машыну, разам з Віцькам. Старшыня калгаса дараваў Ігару гэту правіннасць, а Ігар даў слова